

Позашкілля

До 90-ліття юннатівського руху в Україні

УДК 37.015.31:630

В. М. Ковальчук,
директор Маневицького районного центру творчості дітей та юнацтва

Роль шкільних лісництв у формуванні екологічного мислення і свідомості, трудового виховання та допрофесійної підготовки молоді

Описано досвід роботи позашкільного закладу щодо формування екологічного мислення і свідомості, проведення профорієнтаційної роботи.

Ключові слова: шкільне лісництво, природоохоронна робота, екологічне мислення і свідомість, профорієнтація.

Kovalchuk V. M. School Forest Areas in Formation of Ecological Thinking and Consciousness, Labor Education and Preprofessional Preparation of Young People.

Experience of out-of-school establishment on formation of ecological thinking and consciousness, as well as carrying out of professional orientation work is described.

Key words: a school forest area, nature protection work, ecological thinking and consciousness, career guidance.

Постановка проблеми. Екологічна ситуація, яка склалася у світі на початку XXI століття, спонукає все цивілізоване людство до усвідомлення, що подальше безвідповідальне, споживацьке ставлення до природних ресурсів може завершитися глобальною катастрофою. Успішне вирішення проблеми захисту навколишнього середовища залежить від рівня екологічної освіти і культури кожної людини, її вміння правильно оцінювати наслідки взаємодії суспільства та природи.

Сучасні актуальні проблеми щодо цього висувують невідкладні завдання, одне з них – виховання молодого покоління, здатного гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати і відтворювати її багатства, психологічно готового оберігати довкілля. У вирішенні поставленого завдання важливу роль відіграють методи практичного навчання і виховання.

Виклад основного матеріалу. Маневицький районний центр творчості дітей та юнацтва велику увагу приділяє розвитку у своїх вихованців певних професійних компетентностей та проведенню профорієнтаційної роботи. Формування контингенту, мережі гуртків та їхня профільність відбувається із врахуванням інтересів дітей, культурно-національних надбань, традицій та особливостей нашого регіону.

Одним із найбільш цікавих є відділ екології, краєзнавства і туризму. Тут працює 21 дитяче об'єднання еколого-натуралістичного напрямку:

чотири шкільні лісництва, гуртки «Юні знавці лікарських рослин», «Квіткарі-аранжувальники», «Юні натуралісти», орнітологів, ентомологів, екологів, географів-краєзнавців, функціонує живий куточок, дві екологічні стежки, екоатер, чотири трудових аграрних об'єднань, шість навчально-дослідних ділянок та 22 групи туристичних гуртків.

Працюючи за різними напрямками творчої діяльності як комплексний навчальний заклад, до еколого-натуралістичної роботи ми залучаємо всіх без винятку вихованців, а в нас їх у 2014/2015 навчальному році було 1426. Гуртковою роботою охоплені діти з 15 загальноосвітніх навчальних закладів району. Це дозволяє забезпечити доступ до здобуття якісної позашкільної освіти дітям із сільської місцевості.

З метою збереження, вивчення та примноження зелених багатств, забезпечення додаткової біологічної освіти, здійснення профорієнтаційної роботи, виконання завдань держави, спрямованих на оздоровлення екологічного стану довкілля при позашкільній установі створено шкільні лісництва Колківське, Троянівське, Маневицьке, Новорудське.

На рахунку членів шкільних лісництв багато корисних і цікавих справ: вони посадили 100 га лісу, зібрали 220 кг лікарської сировини, заготовили 5 т жолудів, 350 віників для підгодівлі тварин узимку, розвісили 225 годівниць та 65 шпаківень, заклали та доглядають дендропарк «Україна єдина», вирощують саджанці у розсадниках, заготовляють насіння деревних

та чагарникових порід, підгодовують тварин. Вони – активні учасники обласних та всеукраїнських масових заходів, основні з яких: день юного натураліста; конкурси квітництва і ландшафтного дизайну «Осінній бал», на кращу екологічну стежку, «Вчимося заповідувати», «Юний селекціонер», «Юний дослідник», «Галерея кімнатних рослин», екологічні акції «Ліси для нащадків», «Птах року», «Діти – за гуманне ставлення до тварин», виставки робіт «Новорічна фантазія», «В об'єктиві натураліста», «Природна мозаїка народних ремесел», трудові акції «Плакаємо сад», «Дослідницький марафон», «Парад квітів біля школи», природоохоронні акції «День землі», «День доквілля», «До чистих джерел», «Ліси для нащадків»; виступи екологічних агітбригад; олімпіада з екології; фестиваль народних ремесел; науково-освітні проекти «Збережемо лісову красуню», «Оптимізація озеленення території навчальних закладів». Такі заходи мають велике виховне значення, тому що формують у дітей активну життєву позицію, вчать їх небаїдує ставитися до природи, піклуватися про збереження та відновлення природної спадщини країни, набувають певних професійних умінь та навичок.

Слід відмітити роботу шкільного лісництва, що діє при навчально-виховному комплексі «Колківська загальноосвітня школа–ліцей» (керівник Калуш Н. В.), історія якого бере початок у далекому 1975 році. Сьогодні шкільне лісництво працює при нашому Центрі та співпрацює із державним підприємством «Колківське лісове господарство». В гуртку займається 40 учнів. За лісництвом закріплено ділянку лісу площею 289 га. Щороку вихованці беруть активну участь у різних акціях, конкурсах, операціях. Та головним завданням є створення нових площ лісових насаджень. Вихованці шкільного лісництва вчать спілкуватись з природою без шкоди для неї.

Юні лісоводи продовжують кращі традиції минулих поколінь – доглядають та насаджують нові культури. Так, восени 2011 року на подвір'ї навчально-виховного комплексу за участю вихованців, учителів та учнів заклали дендропарк, який нині зроблений у вигляді карти України та демонструє єдність і міцність духу наших громадян. За час існування посаджено десятки екзотичних культур. Вихованці старанно доглядають за новоствореним парком. Вчасно поливають, розпушують ґрунт, виполюють бур'яни. Учні Наталії Віталіївни щороку є найактивнішими учасниками та переможцями екологічних конкурсів та акцій. Зокрема, в акції «Турбота молоді тобі, Україно» – переможці обласного та всеукраїнського етапів, екологічного походу «Біоцит» – обласного, акції «Ліси для нащадків» – переможці обласного та учасники всеукраїнського етапів.

Члени Новорудського шкільного лісництва, де навчається 20 дітей (керівник Луць Л. І.) та яке працює всього рік, стали переможцями обласного конкурсу «В об'єктиві туриста», акції «Ліси для нащадків».

Члени Маневицького шкільного лісництва

Маневицьке шкільне лісництво розпочало свою діяльність із листопада 2011 року. На закріпленій ділянці юні лісівники доглядають саджанці сосни, ялини, берези, вільхи. Фенологічні спостереження, проведені дітьми, допомагають працівникам лісового господарства визначити масу дерев, густоту деревостану на окремих ділянках Маневицького лісництва. Діти підготували і провели «Свято зимуючих птахів», «Свято зустрічі птахів», «Пташиний КВК», акцію «Чисті узбіччя», «Збережемо лісову красуню», взяли участь у конкурсі «Вчимося заповідувати», «В об'єктиві натураліста», проводять зимову підгодовівку звірів, вивчають рідкісні рослини Черемського заповідника.

Члени шкільного лісництва добре знають і пам'ятають про загрозу зеленим насадженням у жаркий пожежонебезпечний період, тому патрулюють у лісі, ведуть роз'яснювальну роботу серед ровесників. Членами шкільного лісництва зібрано й оформлено гербарій «Рослини нашого краю», колекцію «Шкідники лісу». В 2013 році привезли гран-прі Всеукраїнського зльоту, що дало можливість Волині у 2014-му приймати гостей з усієї країни.

Троянівське шкільне лісництво відвідує 20 дітей (керівник Семенюк Л. В.). Воно успішно працює уже чотири роки. Біля школи вихованцями закладено дендропарк, посаджено більше 30 га лісу, ведеться дослідницька робота. Члени лісництва беруть активну участь у різних конкурсах та акціях. Найулюбленішими

Під час обласного зльоту шкільних лісництв

Під час проведення спостереження

для дітей стали конкурси «Юний натураліст» «Ліси для нащадків», «Турбота молоді тобі, Україно!», «Годівничка». Для збереження видового різноманіття рослин вихованці організували конкурс на кращий ялинковий букет, а навесні тішать себе штучними букетиками замість первоцвітів.

У вільний від навчання час члени шкільних лісництв організовують конференції, випускають стінгазети, створюють кінофільми на природоохоронну тематику. Щороку юні лісничі трудяться і відпочивають у таборах праці й відпочинку. Там молоді природолюби виготовляють шпаківні й синичники, огороджують мурашники, збирають лікарські рослини, дикі плоди

та ягоди. Для тварин на зиму заготовляють сіно і гілковий корм. Юні лісівники охороняють зелені насадження, чергують у лісі, на площах, де ростуть конвалія, сон-трава, щоб зберегти їх від браконьєрів, а взимку беруть участь в операції «Ялинка». Члени шкільних лісництв розчищають і самостійно доглядають джерела питної води, озеленяють береги річок Стир і Стохід. До речі, всі вихованці шкільних лісництв забезпечені спеціальним одягом.

За активну участь у природоохоронній роботі шкільні лісництва неодноразово були нагороджені грамотами та дипломами. Вони постійні учасники урочистих заходів, що проводяться у районі.

Трудове виховання, навчання і профорієнтація у шкільному лісництві готує школярів до усвідомленого вибору професії. Час показав, що чимало вихованців учнівських лісництв вибирають лісівничі спеціальності, вступають до коледжів і вишів, які готують кадри для лісоведення та лісовідновлення. Волинські лісівники переконані, що зелене шкільництво – це кузня, де кується кадрове майбуття лісогалузі. Ми дуже дорожимо дружбою з лісовими господарствами району та їх керівниками, які допомагають матеріально і морально.

Висновки. Отже, формування екологічного світогляду людини забезпечує гармонійне поєднання шкільної та позашкільної освіти. Інколи позашкільна освіта має перевагу над навчанням у класі, оскільки не обмежена академічними годинами, дає змогу застосувати здобуті знання, набуті вміння і навички у практичній діяльності з охорони навколишнього середовища.

Література

1. Вітвицька С. С. Форми практичної природоохоронної діяльності школярів / С. С. Вітвицька, О. С. Березюк // Проблеми формування екологічної свідомості особистості : зб. наук. пр. / за ред. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонової. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. – С. 21–24.
2. Остапчук В. А. Шкільні лісництва Волині / В. А. Остапчук, С. О. Сподарик, В. П. Юхимчук // Інформ. зб. КП ІАЦ «Волиненергософт». – Луцьк : [б. в.], 2014. – С. 4–6.
3. Дослідницька робота з екології // Рідна шк. – 2008. – № 7–8. – С. 61–69.
4. Вербицький В. В. Шляхи формування дослідницької культури старшокласників // Макаренківські читання. Стратегія трудового виховання молоді в умовах реформи освіти в Україні : зб. ст. / КП ІАЦ «Волиненергософт». – Луцьк : [б. в.], 2012. – С. 4–10.
5. Вербицький В. В. Формування практичного розуму цілеспрямованого учня (з досвіду сталого розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти) / В. В. Вербицький. – К. : Деміург, 2002. – 230 с.; Вербицький В. В. Еколого-натуралістична освіта в Україні: історія, проблеми, перспективи : монографія / В. В. Вербицький. – К. : Аверс, – 2003. – 463 с.
6. Носаева И. В. Педагогические условия формирования исследовательской культуры учащихся на начальном этапе образования : дис. ... канд. пед. наук / Ирина Владимировна Носаева. – СПб., 2001. – 183 с.